

Osmanlı İmparatorluğunun Sonu ve Büyük Güçlerin Balkanlar'ın Politik Geleceği Üzerinde Etkileri

Prof. Dr. Radoslav Raspopović¹

Özet

Büyük Güçlerin, ülkelerin iki çarpışan bloğuna doğru yeniden politik gruplaşması, Balkan ülkelerinin, 1910'ların başında Balkan İttifakını kurarak Balkan sorununu çözmeye başlamasından çok önce bitirilmişti. Aralarında oluşan büyük politik farklılıklar, 1914 Temmuz krizinden sonra dünya çapında bir savaşı doğuracaktı. 1912-1913'te Balkan ülkelerinin Osmanlı'ya karşı savaşı süresince, ülkelerin farklı blok ortaklıkları Birinci ve İkinci Balkan Savaşlarında farklı bir şekilde açığa çıktı. Onları ayıran farklı politik görüşlere rağmen Birinci Balkan Savaşı'nda çok daha güçlü bir işbirliği yapmayı başardılar. Ne varki Balkanların geleceği üzerindeki politik etkileri her iki durumda da çok önemliydi.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Büyük Güçler, Balkan Barışı, Balkan Savaşları, Osmanlı İmparatorluğu

Abstract

Political realignment of the Great Powers into two conflicted blocks² of countries was finished long before the Balkan countries started resolving the Balkan issue by forming a Balkan Alliance in the early 1910s. Major political differences which existed among them would grow into a world-scale war conflict after the crisis in July 1914. During the war of the Balkan countries against the Ottoman Empire in 1912-1913, their different block affiliations manifested differently in the First and the Second Balkan Wars. Even despite the different political views which had them divided them, they managed to achieve a much higher degree of collaboration in the First Balkan War. Nevertheless, their political influence on the future of the Balkans was crucial in both instances.

Keywords: Balkans, The Great Powers, Balkan Alliances, Balkan Wars, Ottoman Empire

Büyük Güçlerin, ülkelerin iki çarpışan bloğuna doğru yeniden politik gruplaşması, Balkan ülkelerinin, 1910'ların başında Balkan İttifakını kurarak Balkan sorununu çözmeye başlamasından çok önce bitirilmişti. Aralarında oluşan büyük politik farklılıklar Temmuz, 1914 krizinden sonra dünya çapında bir savaşı doğuracaktı.

¹ Director of The Institute History of Montenegro, E-Mail: rader888@yahoo.com

² The Triple Alliance was formed in 1882 when Italy joined the secret 1879 agreement between Germany and Austria-Hungary. The formation of the Triple Agreement (Entente) was a slower process, and it went through several separate bilateral agreements concluded between France, Russia and Great Britain, being finalized in 1907.

1912-1913'te Balkan ülkelerinin Osmanlı'ya karşı savaşı süresince, ülkelerin farklı blok ortaklıkları Birinci ve İkinci Balkan Savaşlarında farklı bir şekilde açığa çıktı. Onları ayıran farklı politik görüşlere rağmen Birinci Balkan Savaşı'nda çok daha güçlü bir işbirliği yapmayı başardılar. Ne var ki Balkanların geleceği üzerindeki politik etkileri her iki durumda da çok önemliydi.

Birinci Balkan Savaşında Balkan ülkelerinin ittifakının askeri zaferlerinden sonra Balkan haritasında Büyük Güçlerin etkisi konusunu resmen açan yenik İmparatorluğun kendisiydi. Bir barış antlaşmasının savaştaki Balkan ülkeleriyle uzlaşarak elde edilemeyeceğini saptadıktan sonra Bab-ı ali arabuluculuk için Büyük Güçlere döndü. Böyle bir talep 10 Şubat 1913'te Londra'daki Büyükelçilikler konferansına gönderildi. İfadede Bab-I ali, Balkan müttefiklerle düşmanlıkları sona erdirecek bir antlaşma sağlandığında dikkate alınması gereken şartları öngörmüştü. Bu özellikle Bulgaristan ile olan sınır hattıyla ilgiliydi ama ayrıca Edirne ve Ege adalarının durumundaki Yunanistanla da ilgiliydi.

Her iki bloktan da Büyük Güçler en başta Londra'daki Büyükelçiler Konferansının çalışması sayesinde Balkan Savaşının patlamasıyla Balkanların geleceğini belirlemek için fiili politik alan yarattılar. İtilaf Güçlerinin varlığına rağmen, Üçlü İttifakın bir üyesi, Avusturya-Macaristan konferansta özel bir rol oynadı. Büyük Güçlerin özellikle vurgulanan politik ilgisinin arkasındaki sebepler Balkan Birliğinin oluşturulma şekli ve Balkan ülkelerinin Doğu meselesini "Balkanlar Balkan halkına" ilkesini uygulayarak kendi kendilerine çözmeleri teşebbüsü ile ilgiliydi. Büyük Güçlerin çoğunluğu ve özellikle Viyana hükümeti, Balkan İttifakı ülkelerinin Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki geleceği üzerinde karar vermesine izin vermedi.

Diğer yandan Balkan ülkeleri Büyük Güç bloklarının küresel etkisine dair durumlarını açıkça belirten dış politikalarının doğasını göz önüne alarak her hangi bir resmi antlaşma olmadan dış politikanın stratejik ilkelerini zaten açıkça belirlemişlerdi. Kazandıkları deneyimin onlara beklentilerini Büyük Güçlerin

politik durumuyla bir antlaşma üzerine kurmalarını tavsiye etmesine rağmen, başta geleneksel müttefikleri ne varki onlara barışı kabul edecekleri durumda şartları adlandırma hakkı verdiler. Marmara Denizi'nden Karadeniz'e kadar çizilecek Türkiye ve Müttefikler arasındaki gelecek sınırı talep etmişlerdi. They asked for the “future border” between Turkey and the Allies to be drawn from “the Sea of Marmora to the Black sea, more to the east than the Rodosto-Midia line, and for all the territory west of this line, except for Albania, including Jedrene, Scodra, Crete and the Aegean isles, to belong to the Allies”³. Dahası Türkiye onlara savaş zararlarını da ödeyecekti.

Savaş sonunda bab-ı ali'nin resmen açtığı politik alan Balkanlar'daki politik ve askeri süreçleri kontrol etme hakkı iddia eden Büyük Güçler tarafından başta Avusturya-Macaristan 'ın özel bir rol oynadığı Londra'daki Büyükelçilikler Konferansının çalışmasıyla zaten güvence altına alınmıştı. Diğer Büyük Güçler gibi önceki Osmanlı İmparatorluğu'nun da Avrupa'daki topraklarını Balkan ittifakı ülkelerine devretmeye gönülsüzdü.

Bu yüzden “altı büyük ülkenin özel kontrolü ve garantisi altında ve Sultanın egemenliği ya da hükümdarlığı altında özerk bir Arnavut Hükümeti” yaratmak için ilk oturumu 18-20 Aralık 1920 de yapılan Balkanların gelecek bölgesel ve politik sınırların ilkelerini -ki çoktan üzerlerinde anlaşılmıştı- belirlemede Büyük Güçlerin Büyükelçilerinin konferans kararlarını kabul etmişlerdi.⁴ Uluslararası ve yasal statüsü henüz belirlenmemiş olan yeni bir politik konu yaratma kararı yeni biçimlenen Arnavutluk devletinin toprakları sayesinde küçülen Avrupa'daki Osmanlı topraklarının bölünmesi ilkelerinden birini belirlemişti. Konu özellikle bu bölgede önemli bölgesel büyüme sağlamış olan Sırbistan gibi ülkeler ve Üsküp'ü ele geçirmeye çalışan Karadağ gibi bunda başarısız olmuş fakat halen aynı amacı gerçekleştirmek için çok çalışan ülkeler için çok önemliydi.

³ Mitar Đurišić, *Prvi balkanski rat 1912-1913*, p. 394.

⁴ D. Vuksan, *Balkanski rat, Zapisi*, Vol. XIV, Cetinje, 1935, p. 51-52.

Balkan İttifakı için bölgesel sınırlar tartışmasına katılmak çok önemliydi. Ne varki Büyük Güçler kendi haklarını korudukları için Büyükelçilik konferansı kararları savaşta tarafların temsilcileri arasında 1912'nin 16 Aralık'ında başlayan barış görüşmelerinden daha önemliydi. Bu yüzden savaşta yer alan ve ortak barış görüşmelerini sürdüren ülkeler savaştan kaynaklanan oldukça önemli konular üzerinde karar vermediler.

Gelecek barış konseptinde sınırlar konusu savaşta her iki taraf için de en önemli konuydu. 19 Mart 1913'te Büyük Güçler konferansında Arnavtluk ve Ege Adaları sınırları Büyük Güçlerin özel yetki alanı altında kalmasına karşın savaşta ülkelerin hükümetlerinin batı Türk sınırı olarak Enos Midia hattının hizmet etmesi önerisinin sunulmasına karar verildi. Savaş hasarları konusuna Paris'teki özel bir finansal konferansla karar verildi.⁵

Büyük Güçlerin pivot rolüyle başlatılan barış süreci kendi ülkelerinin büyükelçilik konferansının çalışmasıyla kurumsallaştırılan Balkanlardaki olaylar esnasındaki politik etkinin bir biçimiydi. Savaş alanında değişen durum yüzünden Balkan ülkelerini savaşta askeri zaferleri, biraz farklı bir yöne gitti. Bu yüzden Birleşik Ordunun Edirne'ye girmesinden sonra Bulgaristan'ın önemli bir şekilde daha güçlü stratejik pozisyonu, Edirne'nin alınmasından Boğaza ulaşılmasından ve İstanbul'un riske atılmasından sonra Bulgar birliklerinin devam eden ayrı saldırılarının tehlikesiyle karşı karşıya olan Büyük Güçlerin arabuluculuğuyla barışçıl bir çözüm bulmasına doğru atılan adımlar üzerinde etkili oldu. Bu Balkan ülkelerinin yararına olarak zaten çözülmüş bir güç dengesini bozacaktı ve Büyük Güçleri de ileriki askeri ilerlemeyi kontrol etmeye ve önlem almaya zorladı. Eğer İtilaf üyesi Rusya tarafından desteklenen Balkan İttifakından bir ülke Boğaza bir ulaşım sağlarsa politik durum çok daha karışık olurdu ve daha büyük sorunlara yol açardı.

⁵ Borislav Ratković, Mitar Đurišić, Savo Skoko, *Srbija i Crna Gora u balkanskim ratovima 1912-1913*, p. 224

Dipğer yandan Türkiye Edirne'yi kaybederek önemli bir stratejik noktayı kaybetti ve tüm uluslararası pozisyonu zedelendi. Türk diplomasisi Londra'daki Konferansta iyi niyetli bir barış sonucu için en son desteğini de kaybetti ve onlar da eylem odaklarını Balkan krizini göz önüne alarak ortak ilişkilerdeki muhtemel karmaşıklıkları önlemek için Bulgar ordusunun ileriki askeri operasyonlarını kontrol etmeye çevirdiler. Kaderi Büyük Güçlerin elindeydi. Rusya da onların politik çabalarına katıldı. Savaş aktivitelerini bitirme tekliflerini desteklemede Rusya hükümeti Makedonya'nın bölünmesi konusunda Londra'daki Konferansta politik destek sözü verdi.

Gösterilen belirleme özellikle Üçlü İttifakın temsilcilerinininki ki bu Bulgaristan'ın Boğaza erişimine veya İstanbul yönünde operasyonlar yapmasına izin vermiyordu, 13 Nisan 1913'te Sofya da hükümetin Türkiye ile gizli bir antlaşma yapmasıyla sonuçlandı. (to which end it was suggested for international military troops to land in this region.⁶

Bu savaşın uzaması önledi. Ayrı hareket ederek Bulgaristan savaş başlamadan önce Balkan ülkeleriyle anlaşılan ittifakın belirlediği zorunluluklara karşı geldi. Ama bu Balkan İttifakının kaderini henüz tehlikeye atmamıştı. Büyük Güçler Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan arasındaki ilişkilerdeki büyüyen krizin gölgesi altında Balkan ülkeleri ve Türkiye arasında barış yapılması üzerinde çalışmaya devam ettiler.

Büyük Güçlerin yenilenen barış aktivitelerinde Enos-Midia hattı Türkiye ve müttefik ülkeler arasındaki sınırlar hakkındaki görüşmelerde esas alındı. Arnavutluk konusu Büyük Güçlerin yetki alanına konuldu. Balkan müttefikleri sınırları belirleme sürecinde yer alma hakkını garantilemek için barış antlaşmasının son metninin tasarlanmasına uğraştı. Büyük Güçler, Avrupa doğasının tüm tartışmalı konularının onlar tarafından çözülmesi gerektiği

⁶ "ateşkes her on günde bir gizlice uzatıldı ve barış antlaşması imzalanana kadar sürdü." M. Đurišić, *Prvi balkanski rat 1912-1913*, p. 396.

konusunda kati bir duruş gösterdiler. Bu şart, Sırbistan ve Bulgaristan arasındaki tartışma üzerine aralarında ortaya çıkan anlaşmazlıkla birlikte savaşın kazananlarının savaşı sonlandıracak barış projesinin metnini formüle etmede fiili hiç bir rolleri olmamasıyla sonuçlandı.

Sırbistan ve Bulgaristan politik yollarla Makedonya tartışmasını çözemedikleri için Bulgar Hükümeti bu bölgedeki toprak hakkını askeri güçle korumaya karar verdi. Bunu başarmak için de Türk sınırındaki ordularını savaş alanından çekmesi gerekti. Bu sebeple Bulgar temsilci Denev ilk toplantıda savaştaki taraflara 5 Mart 1913'te verilen yasa tasarısını Sırbistan, Yunanistan gibi diğer Balkan ülkelerinin çözümlerinin birkaçını değiştirmeye çalışmasına karşın hiç itiraz etmeden kabul etti.

Balkan ülkelerini delegelerini başarısız çabaları ve Bulgaristan'ın çabucak bir barış antlaşması imzalama hevesi Bulgaristan ve Sırbistan arasındaki ilişkiler ve ayrıca Büyük Güçler'in tam barış projesi, çöken krizi kanıtladı.

Balkanlar'daki savaşın sonuçlarının Osmanlı İmparatorluğu'yla imzalanacak barış antlaşmalarıyla karar verileceği bir durumdan kaçınmak için Büyük Güçler, Bulgaristan'ın acil barış kararı isteğini karşıladılar. Bu daha sonra önerilen barış projesinin, orjinal biçiminde kabul edileceği anlamına gelmekteydi. Sonuç olarak Sırbistan, Karadağ ve Yunanistan delegeleri barış antlaşmasının hali hazırdaki formunu imzalama ya da Londra'yı terk etmeye zorlandılar. Özgür politik kararlar için dar bir alan vardı ve üç Balkan ülkesinin hükümetleri verilen şartlar altında antlaşmayı imzalamak zorunda kaldılar. Temsilcileri teklif edilen metni Londra'da 17-30 Mayıs 1913 tarihlerinde her hangi bir değişiklik olmaksızın imzaladılar.

St. James Sarayında, dört Balkan ülkesi ve Türkiye arasında savaşı bitirecek bir belge resmen imzalandı. Antlaşma ortak sınırları belirledi ve taraflar arasındaki savaşta çözülmemiş diğer konuları çözmede takınılacak tavrı öngördü. Antlaşmayı imzalama süresince bile dört Balkan ülkesi en azından prosedür

anlamında oybirliğiyle hareket etti. Bunun benimsenmesinden önce gelen şartlar bu ülkelerin savaş sırasında oldukları kadar antlaşma içinde olmadıklarını kanıtlamıştı. Dahası bunları müttefik olmaktan rakip olmaya götürülecek önemli farklılıkları oldukları açıklı. Çekişmenin esas konusu Makedonya sınırlarıydı. Bu durum Londra’da antlaşma imzalandıktan sonra bile açıklı ve bu yüzden hem Sırbistan’ın hem de Bulgaristan’ın ve güney ve güneydoğuda Yunanistan’ın Balkanlardaki yeni potansiyel savaş alanı oldu.

Balkanlarda yeni bir savaşı önlemek ve harika sonuçlar sağlayan ittifakı korumak için Fransız ve İngiliz Hükümetlerinin desteklediği Rus girişimi başarısız oldu. Bu özellikle Osmanlı İmparatorluğu’na karşı Balkan ülkelerinin askeri zaferlerinden sonra Balkanlardaki ilişkilerin durumundan memnun olmadığı için varolan durumu değiştirmek için uğraşan Avusturya Macaristan başta olmak üzere Üçlü İttifakın politikası yüzündendi. Balkan yarımadasındaki monarşinin önceki politik etkisinin restorasyonu Balkan ittifakının çözülmesi demektir. Bu Bulgaristan’ı diğerlerinden ayırmaya yaradı ve onu Türkiye ve Romanya saflarına çekti. Rus Hükümetinin Petrograd’da hükümet başkanlarıyla yaptığı toplantıda Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan arasındaki anlaşmazlığı çözme girişimi başarılı olmadı. Rus hükümeti bir süre daha önceki müttefiklerle arasında bir savaş patlamasını ertelemeyi başardı.⁷

Merkezi güçlerin ve itilaf üyelerinin diplomatik faaliyetleriyle beraber Balkan ülkeleri de ortak politik temaslarında potansiyel bir politik gelecek stratejisi tanımlamaya çalıştılar. Bunu özellikle Romanya’yı ve Balkan ittifakı ülkelerinin son ortak düşmanı Türkiye’yi göz önüne alarak yaptılar. Her ikisi de Bulgaristan’a

⁷ Sırbistan başta Rus İmparatoru nun hakemliğini reddetti. Ama yalnızca Savaş ve Adalet bakanlarının istifasıyla değil aynı zamanda başbakan Nikola Pasic in de istifasıyla sonuçlanan konu üzerinde hükümette anlaşmazlıklar vardı. Kralın Pasic in istifasını reddetmesinden sonra After the King refused to accept Pasic’s resignation, herhangi bir rezerv olmadan Rusya nın hakemliğini Kabul etme önerisi 27 Haziran 1917 de benimsendi. Yunanistan buna karşı olumsuz davranışını değiştirmedir. Bulgaristan da ayrıca Makedonya nın önceki ele geçirilmesiyle ve bir antlaşmaya dayalı olarak bunun yönetilmesini isteyerek Rus hakemliğini reddettiğinden dolayı İmparatorun arabuluculuk misyonu için Rus diplomasisinin girişimi tamamiyle başarısız oldu B. Ratković, M. Đurišić, S. Skoko, *Srbija i Crna Gora u Balkanskim ratovima 1912-1913*, 245-246.

doğru kendi toprak hırslarına ulaşmak için Balkanlardaki yeni bir politik krizi kullanmak istediler.

Her iki bloktan da Büyük Güçler farklı politik yaklaşımlar için pozisyonlarını önceden değiştirdiler. Üçlü İttifak ülkeleri özellikle Avusturya Macaristan, Romanya'nın Sırbistan ve Yunanistan'a yakınlaşmasını önlemeye çalıştı. Balkanlardaki olayların hesaba katan birçok ikilem 17-30 Haziran 1913'de Bulgaristan güçlerinin Sırbistan ve Yunanistan'ı işgal ettiğinde çözüldü. Balkan İttifakı yok edildi. Balkan ülkeleri arasında amacı Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yapılan son ortak savaştan kaynaklanan esas toprak anlaşmazlığını silahlarla çözmek olan bir savaş patlak verdi. "Büyük Güçler'in Balkan ülkelerini birbirlerine karşı kışkırtarak körüklediği ulusal mücadele, Balkan insanların çıkarlarından üstün çıktı.

Savaş önceki birleşmelere tanık oldu, Sırbistan ve Yunanistan bir tarafta, Bulgaristan bir taraftaydı. İttifakın kalan dördüncü üyesi Karadağ, çoktan savaş daha başlamadan Sırbistan'ın benimsediği kararı destekleyeceğini ilan etmişti.⁸

Savaş başlatma sorumluluğundan kendisini aklamak isteyen Bulgaristan'ın diplomatik girişimleri 1913 2 Temmuz'da Bregalnica yenilgisiyle sona erdi. Askeri yenilgiyle beraber yeni bir savaş başlatma sorumluluğu altında bırakıldı. Her iki taraf ülkeleri de çatışma çıkmadan önce tarafsız kalma kararı verdiler.⁹ Savaşı yerelleştirmek istediler ve İtilaf üyelerinin müdahalesi yalnızca bir tarafın diğer tarafı yok etmeye çalışması durumunda öngörüldü. Tam tarafsızlık ilkesi bir tek ittifakının üyeleri arasında bile kararlarını kendi veren Avusturya-Macaristan tarafından kabul edilmedi ve Bulgaristan'ın büyük bir yenilgi alması durumunda araya girmek zorunda kalacağını duyurdu. Almanya koalisyon ortaklarının özellikle Avusturya-Macaristan'ın herhangi bir askeri sözleşmesini desteklemedi.

⁸ Vukašin Božović, *Crna Gora u drugom balkanskom ratu s Bugarskom 1913*, 2.

⁹ Ibid, p. 298. "Alman Dışışleri Bakanı Temmuz 2 de İngiliz ve Fransız hükümetlerinin onayıyla buluşan "Büyük Güçlerin diğer devletlerin işlerine karışmamasını öneren İngiliz yasamasını bilgilendirdi."

Balkanlar'daki olayların durumunun olumlu olduğunu saptadı: Balkan İttifakı yok edildi. Rus etkisi büyük bir darbe aldı. Birbirlerini ayıran Balkan ülkeleri savaş yüzünden o kadar zayıflatılmıştı ki toparlanmaları çok zaman alacaktı. İtalya'da Libya Tripoli'deki antlaşma yüzünden savaş yanlısı değildi.¹⁰

Her iki koalisyonundan da Büyük Güçler farklı politik sebeplerle savaşın alevlenmesini önlemek istediler. Ne varki başarısız oldular. Romanya ve Türkiye'nin savaş hazırlıkları ileride Balkan krizini karıştırdı ve Bulgaristan'ı zor bir duruma düşürdü. Üçlü İttifak'ın üyeleri arasındaki ortak ilişki bakımından Romanya'daki askeri hazırlıkların başlaması açıkça koalisyon ortaklarının çoğunluğunun çıkarlarına uyması için üyelerden birini ikna etme çabalarında Avusturya-Macaristan politikasının başarısızlığına işaret etti.

Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ'ın tarafında yaklaşan savaş sözleşmesi, Viyana, Budapeşte, Berlin ya da Roma tarafından onaylanamazdı.

Ülkenin içinde bulunduğu oldukça kritik durumdan ötürü Bulgar hükümeti Rusya'dan yardım istedi. Ne varki Petrogard'daki hükümet Romanya'nın savaşa girmesini engelleme niyetinde değildi, çünkü bu Sırbistan ve Yunanistan'ın askeri pozisyonunu güçlendirecekti. Dahası Petrogard, İtilaf güçleriyle bir safta olmak için Üçlü İttifak'ın üyelerinden biri için iki ülke bloğu arasındaki ilişkilerin önemli olduğuna inanıyordu.

Bulgar hükümetinin Bükreş'teki hükümetle savaşa girmeme üzerine bir antlaşmaya varma girişimi teklif edilen toprak tazminatına dayanıyordu. Ne varki Romanya tarafındaki iddialarla karşılaştırıldığında bunlar sembolikti. Pratik olarak Romanya savaş anlaşmasını önlemek için tüm imkânları kullandı. Anlaşma çok yakında Romanya ordusu Dobruxa'yı işgal ettiğinde 13 Temmuz 1913'te

¹⁰ Ibid, p. 299.

mücadele olmadan gerçekleşti. İki gün sonra orduları Tuna nehrini geçti ve Bulgar topraklarının bir kısmını ele geçirdi.¹¹

Edirne'ye doğru hızla ilerleyen Türk ordusunun 13 Temmuz 1913'te Londra'daki barış Konferansında belirlenmiş olan ortak sınır çizgisini geçmesinden sonra Sofya daki hükümet bir kez daha yardım için Büyük Güçlere dönemk zorunda kaldı. Onlara savaş faaliyetlerinin acilen bitirilmesi ve tartışmalı toprak konuları üzerinde genel bir anlaşmaya varmak için arabulucu rolü üstlenmesi çağrısı yaptı. Rus Hükümetine çağrısında genel bir demobilizasyon ve Petrogard'da bir barış konferansı düzenlenmesini önerdi.¹²

Bulgar önerileri savaş anlaşmazlığını hızla sona erdirmesi gerekliliğini göz önüne alan Büyük Güçlerin tavrıyla uyuşuyordu. Ne var ki Bulgaristan'ın kesinlikle kaybedecek olduğu savaşı durdurmak için Avrupa diplomasisiyle belirli çabaları sarfeden yalnızca Avusturya Macaristan'dı, çünkü böyle bir savaş durumundan memnun değildi. Viyana, Büyük Güçlerin Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan'daki temsilcilerini savaş faaliyetlerini sona erdirmekte ve barış görüşmelerini yaymakta araya girmeleri için kullanmasını önerdi. Londra'daki barış konferansında belirlenmiş olan Enos-Midia hattına riayet etmesi için Türkiye'nin uyarılma ricası vardı.

Ne varki Büyük Güçler'in toplu hareketi pek uzak değildi. Diğer yandan Bulgaristan'ın içine karıştığı ve aynı zamanda Balkan ülkeleri arasındaki ilişkileri etkileyen ve büyüyen kriz, güçlerden her hangi biri tarafından tek bir hamleyle çözülmek için fazla derindi. Doğrudan çatışma içinde olan ülkelerin ve bir şekilde onları destekleyenlerin sayısı savaşı sonlandırmak için daha uyumlu kolektif bir

¹¹ Romanya ordusu savaşmadan Bulgar topraklarını işgal etti çünkü Bulgar Hükümeti 10 Temmuz 1913 te "Romanya güçlerinin Bulgaristanı işgali boyunca herhangi bir direnç göstermeme" kararı almıştı. Böyle yaparak iki şeye güvendiler: Romanya ordusunun Dobruja bölgesini ele geçirecek yerleşeceğine ve Büyük Güçlerin Bulgaristan ın Romanya'yla bir anlaşmazlığı olmadığına ve sonunda Romanya nın Bulgaristanı nedensiz yere işgal ettiğinin farkına varacaklarına. " S. Skoko, *Drugi balkanski rat 1913*, 304

¹² B. Ratković, M. Đurišić, S. Skoko, *Srbija i Crna Gora u balnanskim ratovima 1912-1913*, p. 314

eylem gerektiriyordu. Bu yönde atılacak adımları belirleyecek politik irade, Türkiye'nin Edirne'yi işgalinden ve Bulgar sivillerin çektiği büyük zulümlerden sonra daha açık bir şekilde görüldü. Bundan sonra, bir çok Avrupa ülkesindeki özellikle Rusya'daki halklar, Türkiye'ye karşı toplu bir deniz kuvveti gösterisi ima eden acil önlem çağrısında bulundular. En sonunda baskın gelense acilen barış görüşmelerinin başlaması gerekliliği idi.

Büyük Güçler'in konumunun dışında barış sürecinin başlaması için yeni bir ortak diplomatik diyalog kurularak savaş anlaşmazlığı içindeki ülkelere önemli bir teşvik verildi. Romanya ordusunun ilerlemesini durdurması ve ortak bir sınır çizgisi belirlenmesi için 16 Temmuz 1913'te Bulgar kralı Ferdinand'ın Romanya kralı Karol'a yazılı hitabıyla beraber N. Pašić ve Yunan başbakanı Venizelos arasında 18 Temmuz 1913'te yapılan bir toplantı savaşta taraflar adına barışçıl bir çözüme ulaşılmasına katkıda bulunması açısından önemliydi. Bulgaristan'ın savaş zararlarını ödemek zorunda olduğuna dair ortak bir sonuca vardılar ve bölgesel bölünme tavrında karar kıldılar. Görüşmelerin Niş'te, bir tarafta Sırbistan, Yunanistan, Romanya ve Karadağ ve diğer tarafta da Bulgaristan arasında görüşmelerin yapılacağı bir toplantıya karar verildi.

Pasić ve Venizelos arasındaki toplantıda belirlenmiş olan savaş tarafları arasındaki doğrudan görüşmelerin esası krize çözüm bulmada son model olarak kabul edildi. Bunun uygulanması savaşta ülkelerin çoğunluğunca desteklendi. Barış sürecinin devamlılığında savaşı bitirecek çözümün genel taslağı belirli bir şekilde iyileştirildi ve değiştirildi. Bulgaristan ve Romanya'nın ayrı barış kararlarına varmaları ihtimali zaten bir seçenektir. Bu da Romanya'nın başkentindeki barış görüşmelerinin acil başlaması için ek bir nedendi. 30 Temmuz'da Bükreş'te bir barış konferansı yapıldı. Konferansa Türkiye'nin de katılması isteği kabul edilmediği için konferansın görevi savaşta iki ana taraf arasında bir tarafta Bulgaristan ve diğerinde Sırbistan, Yunanistan, Romanya ve Karadağ olmak üzere barış planını harmonize etmektir.

Savaşta tarafların temsilcileri aktif olarak Bükreş'teki Romanya Başbakanı Mayoresku'nun başkanlık yaptığı barış konferansı çalışmalarında yer aldı.

Konferansın çalışması Büyük Güçler'in büyük etkisi altında sürdürüldü. Diplomatik eylemlerin yönü ve temel fikirler, güçlerden birine ya da diğer müttefiğe olan yakınlıkla belirlendi. Avusturya-Macaristan ve Üçlü İttifak'ın güçleri, özellikle İtalya, Romanya ve Bulgaristan arasında ayrı barış antlaşması konusunda ısrar etmeye devam ettiler. Bu yalnızca müttefik olan ülkeler arasındaki çözüme anlamına gelmiyordu, bunun aynı zamanda böyle bir politik yaklaşmanın Romanya ve Üçlü İttifak arasındaki fiili müttefikliği garantileyeceği, Bulgaristan'ı kendi tarafına çekeceği ve daha da önemlisi her ikisini de Sırbistan'a karşı döndüreceği sanılıyordu. Kont Berhtold tarafından ifade edilen Viyana kaynaklı böyle girişimler, Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanlığı'na Avusturya, Romanya ve Bulgaristan arasında bir ittifak teklifiyle bu çabaları geliştiren Sofya'daki politik liderlerin desteğiyle karşılaştı.¹³ Romanya ve Bulgaristan arasındaki ilişkiler konusuna ayrı bir çözüm girişimlerine rağmen bu görüşmeler savaşta tüm taraflar arasında barış konferansının genel çerçevesini bırakmadı.¹⁴

Konferans çalışma ilkesi olarak Bulgar delegasyonunu bireysel olarak diğer tüm ülkelerin delegasyonlarıyla görüştüğü yerde bir çözüm benimsediği için varılan uzlaşmalar ayrı olarak değil, daha çok özellikle onaylanmak zorunda olan tam barış planının bir parçası olarak düşünüldü. Ne varki Romanya hariç, Sırbistan ve Yunan delegasyonları Bulgar temsilcilerle görüşmekte daha zor bir görevle sahiplerdi. En başta savaşı başlatan, Makedonya'daki tartışmalı sınır konularını çözmekle uğraştılar.

¹³ S. Skoko, *Drugi balkanski rat 1913*, p. 319.

¹⁴ Tartışmalı sınır ilişkileri her iki ülkenin de delegasyonlarının bulunduğu bir konferansta çözüldü. Tüm Romanya isteklerinin karşılandığı antlaşmanın ögeleri 1916 Ağustosunda imzalanan ayrı bir protokol de verildi.. Ibid, p. 319.

İki delegasyonun görüşmeleri yoluyla Sırbistan ve Bulgaristan arasındaki sınır çizgisini belirlemede her iki ülkenin çıkarları da çok açıktı. Bu sebeple, sınır çizgisine dair formüle edilmiş öneriler Balkanlar'daki gelecek ilişkiler üzerinde farklı politik planlara olan yakınlık işaretlerini doğurdu. Rusya ve İtilaf güçleri ülkeleri, Balkan ülkelerinin uzlaşması için sınır çizgileri üzerinde, örneğin Balkan ittifakının yeniden yapılandırılması için karar vermek istediler. Bu yüzden Rus hükümeti Sırp-Bulgar sınırının Struma ve Vardar nehirleri boyunca olmasını istedi. Rusya 'nın aksine Avusturya-Macaristan'ın önerileri Bulgaristan'ı güçlendirme ve onu Üçlü İttifaka bağlama niyetini gösterdi. Bu yüzden de Bükreş'teki diplomatik temsilcisini iki ülke arasındaki sınır çizgisinin "Vardar Nehri boyunca nehrin sağ kıyısı Sırbistan'a ve sol kıyısı tüm Bregalnica Vadisi, Stip ve Kocani ile beraber Bulgaristan'a ait olacak şekilde" belirlenmesini önermesi için kullandı.¹⁵

5 Ağustos 1913'te sınırın" tam olarak Vardar ve Struma nehirleri arasındaki su yolunu takip edecek şekilde" olması üzerinde uzlaşan bir çözüm kabul edildi.¹⁶

Yunanistan ve Bulgaristan arasındaki sınırları çizerken en önemli konu, Bulgarların Ege denizine ulaşımı (ve sonuçta ona ait olacak sınır çizgisinin genişliğini belirleme) ve Kavala Limanı'nın statüsü konusuydu. Bu limanın kaderi sadece her iki delegasyonun fikirlerini değil, aynı zamanda her iki askeri ittifakın üyesi olan ülkeleri de böldü. Bu yüzden Avusturya-Macaristan ve Rusya, Kavala'nın Bulgaristan'a; Almanya ve Fransa ise Yunanistan'a ait olması arzusundaydı . Bu konuda farklı bloklardan büyük güçlerin bireysel çıkarları- ki şahsi dış politika amaçlarına kendi şahsi müttefiklerinin amaçlarından öncelik verildiği söylenmeyecektir -örtüştü. Yunanistan'a ait olan Kavala'daki Avusturya-Macaristan çıkarı Bulgaristan'ın Üçlü İttifak'a çok daha yakından bağlı olacağı

¹⁵ B. Ratković, M. Đurišić, S. Skoko, *Srbija i Crna Gora u balkanskim ratovima 1912-1913*, 321.

¹⁶ Daha fazla detay için , bkz:S. Skoko, *Drugi balkanski rat 1913*, yeni Sırp-Bulgar sınırı Eski Türk Bulgar sınırı boyunca Dizderica ya ve daha sonra Sırp bölgesinde kalan Struma Vadisi nin üst kısmı hariç Vardar ve ;Struma nehirleri arasındaki su yolu boyunca Patarica nın tepesinden Yunan Bulgar sınırıyla buluştuğu Belasica Dağı zirvesine çizildi. Annex I,Sırp-Bulgar sınır çizgisinin kesin tanımı , 345

inancına dayalıydı. Aynı çözümleri desteklerken Rusya ne kadar az kayıp yaşarsa Bulgaristan'a itilaf politikalarını desteklemek o kadar kolay olur diye umdu. Aynı zamanda Petrograd Ege'de Yunan ilerlemesine karşıydı. Arnavutluk'taki gemicilik çıkarları yüzünden İtalya da Yunanistan tarafında değildi. Hanedanlık sebebiyle ve Türkiye 'in hürmetine Almanya, Kavala' yı Yunanistan'a verme yanlısıydı. Diğer yandan Fransa, Yunanistan'ı güçlendirerek İtalya'nın Ege'deki etkinliğini azaltmayı diliyordu. İngiltere de Kavala'nın Yunanistan'a ait olduğu görüşündeydi. En sonunda bu liman Yunanistan'a verildi ama Avusturya-Macaristan ve Rusya Hükümetleri barış planını gözden geçirme haklarını sakladılar. Bu, Bulgaristan tarafının önerilen barış planını kabul etmek zorunda olması altında bir şarttı.

Ortak sınır ilişkisini göz önüne alıp durumlarını bağdaştırarak, savaştaki Balkan ülkeleri arasındaki en önemli tartışma konularını çözdü. Genel kabul edilebilir ve kolay bir şekilde savaş zararlarının miktarını belirlemenin imkansız olmasına rağmen savaştaki taraflar arasında diğer tartışma konuları üzerinde daha kolayca anlaşıldı. Konferansın bazı Balkan ülkelerinin delegasyonları ile Bulgar delegasyonu arasındaki ayrı görüşmeler yoluyla çalıştığı genel ilke Karadağlı temsilcileri kapsamadı. Çünkü bu iki ülkenin hiç doğrudan bir toprak anlaşmazlığı olmadı. Ne varki Balkan ülkeleri arasındaki her iki savaşa da katkısının olduğu vurgulanan genel kurul toplantısında Jovan Matanovic tarafından okunan ifadede, Karadağlı delegasyonu, Sırbistan tarafından kazanılan toprakların masrafına karşılık bölgesel genişleme isteğinde bulundu. Bu, ne varki antlaşma metninin son versiyonu üzerinde veya belgelere eşlik etmede etkili olmadı. Konferansın son kısmında barış ve arkadaşlık öngörülerinden başka en önemli hükümler Bulgaristan-Romanya, Bulgaristan-Sırbistan ve Bulgaristan-Yunanistan sınırları üzerine olanlardı. Antlaşma ayrıca toprakların boşaltılması ve askerlerin geri çekilmesi, tutsak değişimi gibi hükümleri de içeriyordu. Bükreş Barış Antlaşması 28temmuz-10 ağustos 1913'te resmen imzalandı.

Barış en sonunda Türkiye'den ayrılan toprakların statüsünü belirledi. Tek kalan konu, sınırları Büyük Güçler tarafından belirlenecek olan Arnavutluk konusuydu.¹⁷

Bükreş Konferansı, İkinci Balkan Savaşı göz önüne alındığında tüm barış konularını çözmedi. Türkiye'de Balkan ülkeleriyle savaşa katıldığı için ve barış konferansına katılmasına izin verilmediği için her bir Balkan ülkesi onunla ayrı bir barış antlaşması imzalamak zorunda kaldı.

Türkiye ile imzalanan böyle bir barış antlaşması özellikle Bulgaristan için önemliydi. En sonunda sınırlarıyla ilgili konuyu çözdü. Türk ordusu Londra Konferansı'nda belirlenmiş olan Enos-Midia sınır çizgisi dışındaki Bulgar topraklarının önemli bir kısmını kazandı. Tartışmalı bölgesel konular Londra'daki konferansta belirlenen Bulgar topraklarının zararına çözümlendi. Osmanlı İmparatorluğu'na Svilengrad, Car (şimdi Micurin) ve Malo Trnovo bölgeleri dışında Trakya ve Edirne verildi.¹⁸ Dobruja'yı kaybetmenin ve Makedonya'da beklenenden daha az kazanım sağlanmasının dışında Türkiye yararına bahsedilen bölgesel azalma Bulgar savaş faaliyetlerinin son sonucuydu.

Sırbistan ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'yla ayrı bir barış antlaşması imzaladı 1-14 Mart 1914'te sonuçlandı. Aynı durum Yunanistan'la da 14 Kasım 1913'te Atina'da imzalanmasıyla oldu. Bu ülkelerle çözülecek bölgesel başka bir sorun olmadığı için Sırbistan ve Yunanistan bu antlaşmaları diplomatik ilişkileri yeniden yapılandırma, tutsak değişimi, insanların kendi ülkelerine iadeleri gibi konuları çözmek için kullandı.

İkinci Balkan Savaşı tam olarak bahsedilen belgelerin imzalanmasıyla sona erdi. Ne varki, Balkan ülkeleri arasındaki ilişkileri bozan tüm konular neredeyse

¹⁷ Miladin Milošević, *Uspostavljanje međudržavne granice između Kraljevine SHS i Albanije poslije prvog svjetskog rata (1919-1926)*, Stanovništvo slovenskog porijekla u Albaniji, Titograd, 1991, 817

¹⁸ B. Ratković, M. Đurišić, S. Skoko, *Srbija i Crna Gora u balkanskim ratovima 1912-1913*, 323

çözüldü. Bükreş Antlaşması sadece Balkanlar'ın içine düştüğü değil, aynı zamanda dünya çapında bir çatışmaya doğru gidecek büyük krizden önce bir soluklanmaydı.

Büyük Güçler'in bazı savaş bloklarının üyelerinin durumundaki politik farklılıklar Birinci Balkan Savaşı'nda daha az belliydi. Ama kesinlikle İkinci Balkan Savaşı süresince çelişkiler içinde kazandılar. Bu farklılıkların artışı kesinlikle Birinci Dünya Savaşı süresince çatışmanın gerginlik derecesi üzerinde etki bırakmak zorundaydı. Eğer 1912-1913'te Balkan olaylarına Balkanlar'daki Osmanlı hakimiyetini sonlandıran Büyük Güçler'in radikal müdahalesi olmasaydı, iki müttefiğin sonraki politik ve askeri karşılaşması ve savaş sonuçlarının toplam ağırlığının çok daha az olabilmesi mümkündü.

Bibliyografya

Borislav Ratković-Mitar Đurišić-Savo Skoko, *Srbija i Crna Gora u Balkanskim Ratovima 1912-1913*.

Borislav Ratković, *Prvi Balkanski rat 1912–1913*, Beograd 1975.

D. Vuksan, *Balkanski rat*, Zapisi, Vol. XIV, Cetinje, 1935.

Mitar Đurišić, *Prvi Balkanski Rat 1912-1913*.

S. Skoko, *Drugi Balkanski rat 1913*, knj. II, Beograd 1957.

Vukašin Božović, *Crna Gora u Drugom Balkanskom ratu s Bugarskom 1913*.